

Gardelli Szegeden

A hangversenyévad újdonságai

Összesen 13 bérleti koncert lesz, ebből 9 a szimfonikus bérleti sorozatban a nagyszínházban, 4 pedig a kamarabérletben, a Tisza Szállóban. Az előbbi, felnőtt bérlet szenzációja: március 18-án Lamberto Gardelli vezényli a Magyar Állami Hangversenyzenekart, a műsoron Berlioz Rómeó és Júliája. A koncerttervet böngészve a december 16-i program is feltűnést kelt: „Karácsonyi hangverseny a Seiko támogatásával” – olvashatjuk, az Operaház Failoni Kamarazenekara és a Magyar Kamarakórus Bach Karácsonyi oratóriumából ad részleteket hazai és külföldi énekművészek közreműködésével, s az egyszerű már itt vendégeskedett Sallai Imre vezényel, aki egyébként a németországi Kielben él. Hogy mi köze mindehhez a világhírű japán cégnek? A hírek szerint üzletük lesz Szegeden, s az a szokásuk, hogy a kultúra támogatásáért „vezetik be” az üzletet. Mit lehet erre mondani? Csak le ne szokjanak!

A harmadik különlegesség: Kocsis Zoltán, világhírű zongoraművészünk – vezényel. A „Szegedi Kamarazenei Napok” december 6-i koncertjén, a Budapesti Vonósok együttesével. A Filharmonia így kompenzálja a bérlettulajdonosokat, hiszen tavaly ígéret maradt csupán egy Kocsis-hangverseny.

A Nemzeti Filharmonia szegény ugyan, de nem annyira, hogy ne futna a most kezdődő szezonban is neves külföldi művészek meghívására. Annyira viszont igen, hogy fölemelik a bérletek árákat. A dél-alföldi központ vezetőjétől, Varga Gézától a hangversenyévad újdonságairól kértünk tájékoztatást.

Az évad október 14-én indul a Szegedi Szimfonikus Zenekar estjével, ez lesz az új művészeti vezető, a Nagyváradról ideszármarzott Acél Ervin első szegedi nagyzenekari koncertje. Az ő ötlete volt – nem bécsi, hanem nagyvárad-i mintára – az újévi hangverseny is; így aztán január 2-án a szegedieknek is szórakoztató, vidám muzsikával kezdődhet az 1992-es esztendő.

A program időbeli eloszlása kiegyensúlyozottnak tetszik, mint tavaly, általában havonta követik egymást a nagyszínházi koncertek, s a szervezők arra is ügyeltek, hogy sokféle ízlésnek feleljen meg a kínálat. A régi bérletek szeptember 16-ától 20-ig újíthatják meg bérleteiket, 23-tól a megmaradt helyeket árusítják a Klauzál téri irodában. Az árat differenciáltan emelik, ez magyarul annyit tesz, hogy a legjobbnak tartott (földszint, páholy) helyek ára elég erőteljesen megnő (például: a 860 forintos bér-

leté 1400-ra), a diákjegyek azonban csak mintegy 10 százalékkal kerülnek többre. Aki fölszissen, igaza van, ám vigasztalja a tudat, hogy ezermegért mégiscsak 13 hangversenyt hallgathat, láthatja Gardelli mestert is – és még ezer meg egy dolgot lehetne itt mondani... Majdnem bizonyos azonban, hogy a fölfelé szökő árakat éppen azok képtelenek már kifizetni, akiknek érdemes még koncerteket szervezni.

Itt vannak például a diákok. Évek óta mondogatják a szervezők, hogy a diákbérletek ráfizetések, hogy nem lehet annyi, amennyi az igény, stb. Nos, Szegeden ezúttal egy példamutató kezdeményezést dicsérhetünk: az Arany János iskolában „bepítették” az ének tantervet a Filharmonia által helyben szervezett koncertekkel. Az iskola valamennyi tanulója meghallgathat három hangversenyt, százforintos bérletért. Más általános iskolák jelentkezőinek a konzervatóriumban tartják meg a

bérleti hangversenyeket, a középiskolásoknak pedig a színházban. Kivétel a Deák gimnázium, ahol van alkalmas terem.

Az új hangversenyévadban még egy örömteli meglepetés várja a zenerajongókat: a város művészeti együtteseinek példászerű összefogásával, a rókusai plébánia előzőkenységének és a szervezők rugalmasságának köszönhetően új, egyházzenei hangversenybérlet indul. Három koncert lesz a rókusai római katolikus templomban. Az első szeptember 14-én, a darmstadti Bach kórus és a Gyüdi Sándor vezette Canticum, valamint szegedi énekművészek közreműködésével, Horst Gehann vezényletével – Mozart hangverseny. A szeptember 23-i második templomi koncert vendégegyüttese a göttingeni egyetem szimfonikus zenekara, a vendéglátó a Szegedi Egyetemi Énekkar. A zenei világnapon, október 1-én tartják a sorozat harmadik estjét, a szegedi szimfonikusok és a Vaszy kórus lép fel. Mindhárom alkalommal egy-egy mise is szerepel a programban. A bérleteket a Filharmonia Klauzál téri irodájában lehet megvenni.

SÜLYOK ERZSÉBET

Még meztelen a menyasszony
Utak a jövőbe – Szegeden is!

Véletlen egybeesés, hogy tegnap a kormány is és a szegedi önkormányzat által életre hívott viláγκiállítási ad hoc bizottság is egyszerre tanácskozott. Éppen ezért nem is tudott részt venni a helyi megbeszélésen Baráth Etele kormánybiztos, akit Fegyverneki Sándor, az expo programirodájának vidéki igazgatója „helyettesített”. A tét pedig nem kevesebb volt, mint az, hogy a dél-alföldi régió milyen elképzelésekkel, programokkal tudna csatlakozni az expohoz.

A előszervezés ugyanis a finishez érkezett: jövő hét végéig a kormány asztalára kell tenni az előzetes elképzeléseket, október második felében pedig a honatyáknak is dönteniük kell.

Fegyverneki Sándor elsőként abbéli örömeinek adott hangot a tegnapi megbeszélésen, hogy a megyei önkormányzat képviselőjével is találkozhatott a meghívottak között. Mint elmondta, az ország többi részében inkább konkurenciának, mint szervezőtársnak tartják egymást a különféle önkormányzatok. Márpedig *elkülönülten nem lehet országos méretű expot rendezni.* Arról is szólt az igazgató, hogy viláγκiállítás ügyben még mindig élnek a régi reflexek: több nagyvárosban úgy gondolkoznak, hogy *mondják meg a fővárosiak, mit akarnak, s mennyi pénzt adnak rá – ettől teszik függővé, mivel és hogyan szállnak be a viláγκiállításba.* Nem minden pénzkérdés! – jelentette ki a vendég, sok jó ötletet lehet megvalósítani minimális ráfordítással. Időközben megszületett a viláγκiállítás új szlogenje is. Ezt tegnap Szegeden hallhattuk először: *„Utak a jövőbe!”*

A szegedi ad hoc bizottságból többen is szóvá tették, hogy a programiroda milyen védelmet nyújt egy-egy ötletnek, hiszen máris érezni, a vidéki nagyvárosok igyekeznek egymás ötleteit is „hasznosítani”. A programiroda igazgatója elmondta, hogy elsősorban az elképzelések beérkezésének sorrendjét veszik alapul. Ha több azonos ötlet születik, akkor megvizsgálják, hol jobbak a feltételek a megvalósításhoz. Egyébként is – tette hozzá a programigazgató – nem a konkurenciát kellene erősíteni, hanem az *összefogást sürgetni.*

Borvendég Béla az ad hoc bizottság felkérésére dolgozta ki a szegediek elképzeléseit.

– *Nem szokás bemutatni a menyasszonyt, míg fel nem öltözt.* Az idő azonban sürget, így most egy meztelen menyasszonyt vagyok kénytelen önök elé állítani – kezdte egy szellemes hasonlattal a szegedi építész.

Elmondta, hogy országsszerte nagy bizonytalanság tapasztalható expó-ügyben, Szeged mégis szerencsés helyzetben van, hiszen *akár lesz viláγκiállítás, akár nem, nekünk 1996-ban az államalapítás 1100. éves évfordulójára mindenképpen ki kell dolgoznunk egy programsorozatot.* Szólt arról is, hogy a tervezésnél arra számítottak, a központi pénztárcára hat év múlva sem lesz vastagabb, mint most, így a szegedi és környékbeli programokat vállalkozói alapon gondolták végig. Biztos az is, hogy négy-öt hónap alatt elosztva valósulnának meg a rendezvények, így a környék már meglévő infrastruktúráját sem érné sokkhatás. A siker legfontosabb biztosítéka azonban az, hogy *közügynek érezzék a polgárok az expot.*

Öt csomópontot jelöltek meg az ad hoc bizottság tagjai. A szegedi rendezvények vezérfontosa a „*kulturák találkozója*”, illetve a „*találkozások kultúrája*” gondolatok köré csoportosulna. Elsőként említették tegnap Ópusztaszeren, ahol a honfoglalás, államalapítás évfordulójára kerülne sor. Fontos szerepet kaphatna a kommunikáció, a nyelv témaköre is. Ebben elsősorban a szegedi egyetem és a testvérvárosi kapcsolatok jelentenek a rendezvények alapját. 1996-ban a nagyvárvi 120. éves évfordulóján Szegeden „randevúzhatnak” az újjáépítést támogató nagyvárosok képviselői is. A negyedik „csomópont” a város kapuzeréjére építene: így kelet és nyugat találkozási pontjává lehetne tenni a várost. Végül pedig Szeged említése *„elképezhetetlen a víz”, illetve a Tisza nélkül.* Ebben a témakörben a hidrológusokat, a környezetvédelmi szakembereket lehetne idecsalogatni a világ minden tájáról.

Az alapelvek felállítására már megtörtént. Ha pozitív döntés születik októberben az expóról, Szeged kész, hogy azonnal munkához lásson.

RAFAI GÁBOR

Új film

Lánglovagok, avagy: égés minden mennyiségben

Azt hiszem, lassan kezünkre juttatják az amerikai filmesek azt a receptet, amellyel oly „ellenállhatatlan” filmeket készítenek. Itt például a következőképpen néz ki. Végy egy veszélyes foglalkozást, mint mondjuk a tűzoltókét. Keress a főhősnek egy olyan ellenfelet, akivel szakmai és az emberi élet hívságairól vitatkoznak, esetleg verekedni tud. A háttérben álljon egy, a szakmához kapcsolódó titokzatos ügy, amelynek kiderítése majd erkölcsi győzelemhez juttatja főhősünket. Keverj még bele néhány nőt, magánéleti nehézségeket, s egyet ne feleddj: próbáld mitizálni a szakmát, a lángok elleni küzdelmet olyan szintre emelni, hogy azt higgye a néző, hogy a lángoknak valóban külön életük van, s éppen ezért nevezd el a tüzet Vadállatnak. És ha már mindezzel készen vagy, keress egy remek operatőrt, aki a semmiből is kihozza a látványt. Mondjuk jelen esetben nem akadt túl nehéz dolga, hiszen az ötpercenként keletkezett tűzvédekben a lángok ragyogóan megfestik a képet. Mindazonáltal egy csöppet sem sikerül elhinni, hogy ez a tűzoltóság tényleg ilyen lenne, veszélyesnek veszélyes,

de amikor főhősünk bevallja, hogy azért hagyta ott a tűzoltást, mert jó tűzoltó szeretett volna lenni, és úgy érzi, ez mégsem jött neki össze, akkor nekünk egyből eszünkbe juthat a kis álmodozás: „Tűzoltó leszel...”

Szóval naivitásunk lenne itt éppen megcélözva, de azt már valahogy nem bírja bevenni a gyomor, vagy gyomrok, hogy főhősünk mindezt éppen erkölcsi elhivatottságára támaszkodva teszi. Na persze, érzelmileg is meg vagyunk bolondítva a film elején, mert a főhős még gyermekkorában látta, amint apja, aki szintén tűzoltó volt, a lángok martaléka lett. Még az sem tudja igazán felhozni a produkciót, hogy olyan neves színészeket láthatunk, Robert De Niro és Donald Sutherland – pedig saját színvonalukat rendesen hozzák.

Mindezek ellenére el tudom képzelni, hogy kasszasiker lesz a Lánglovagok című film, azt viszont kevésbé, hogy a filmművészet nagyot nyert vele.

P. SZ.

A legenda vissza

A legenda a messziség műfaja. Akkor jó, ha időben vagy térben távoli dologról van szó. Mi sem árt többet a legendáknak, mint a közelség, vagy a megleveledés.

A Nemzeti Színház (a pesti) meghívót küldött szeptember 7-ére és 14-ére Szörényi Éva estjére, melynek címe Szülőföldemen. A hatoldalas képes füzetecske elején Sinkovits Imre köszönti a 35 év után hazatért művésznőt, képeket láthatunk Szörényi régi színpadi szerepeiből, megszemlélhetjük őt, mint Córdeliát, Desdemónát, vagy Melindát, régi kritikákban tallózzhatunk, végül elolvashatjuk az est programját, melyben többek között Berzsenyi, Petőfi, Ady, Kosztolányi, Márai, Faludy, Illyés versei szerepelnek, közreműködik Bubik István, Mensáros László, Sinkovits Imre, valamint Kovács Dénes hegedű-, és Szenthelyi Judit zongoraművész. Védnök Göncz Árpád.

Minden külsőség azt sugallja, hogy egy legendával találkozhatunk. Pedig Szörényi Éva nem legendás alak. A maga korában ő csak egy jó és szép színésznő volt, nem a legnagyobbak közül való. Én legalábbis ezt látom filmjeiből. Körülbelül olyan klasszikus volt, mint Karády vagy Turay Ida. Ezért aztán nemigen értem, miért próbálják elhívtetni velem, hogy őt Bajor Gizéhez kell mérnem.

Szörényi Éva Magyarországon nem volt legenda. Talán még lehetett volna, de az esély oda. Túl közel van már.

M. T.

Salzburgi Ünnepi Játékok, 1991

Kitűnő karmesterek, közepes énekesek

Csenevész újszülött volt, alig maradt életben, pedig Max Reinhardt és Hugs von Hofmannsthal bábáskodtak körülötte. Gyerekként Toscanini és Bruno Walter segítségével izmosította, olyannyira, hogy kamaszként sikerült átvészelnie Hitler uralmát. A háború után Furtwangler támogatása jelentett óriási segítséget, utána pedig több, mint három évtizeden át Herbert von Karajan volt legfőbb mentora. A Salzburgi Ünnepi Játékokról van szó természetesen, a világ talán legrangosabb zenei fesztiváljáról. Augusztus szűk két utolsó hete alatt hat operaelőadás és ugyanennyi koncertet láttam, csak néhány benyomás felvillantására vállalkozhatok.

Karajan halála óta nincsen olyan dirigensegységiség, aki az ő teljhatalmát egészében átvette volna – de szinte valamennyi nagy karmester megfordul itt nyaranta. Az idei Játékok leginkább várt új produkciója A varázsfuvola volt. Solti György játszotta a Glockenspielt, akárcsak 54 (!) éve. Toscanini alatt, persze most ő is dirigált. Johannes Schaaf rendezése számos kedves ötletet villantott fel. Soltit a koncertpódiumon is hallottam: a Bécsi Filharmonikusokkal lépett fel. Mozart d-moll zongoraversenyében nem jött létre szimbiozis szólista (Murray Perahia) és karmester között, de Brahms I. szimfóniája felejthetetlen, nagy tolmácsolás volt. Lehet ezt a művet romantikusabban-misztikusabban dirigálni, lehet líriabban – ám Solti interpretációja a romantikusok klasszikusát, a Beethoven nyomdokaiban haladó Brahmsot tárta elénk. A közel nyolcvanesztendő Maestro zenélése hihetetlenül intenzív, gesztusai rendkívül kifejezőek.

Az Izraeli Filharmonikusok Mahlerrel játszottak, a IX. szimfóniát. Mahler zenéje közel áll a vezénylő Zubin Mehtához, az utolsó tétel előadása volt a legmegragadóbb.

Számomra felfedezészámba ment a Bostoni Szimfonikus Zenekar két hangversenye. A zenekar talán nem annyira virtuóz, mint a clevelandi, nem oly puha-báronyos hangzású, mint philadelphiai kollégáik, ám rendkívül tömör, fényes hangadásra képesek. Seiji Ozawa tizenhat esztendeje áll az élükön, ez manapság, a vezető karmesterek gyors rotációjának időszakában igen szép idő. Beethoven VIII. szimfóniájának előadása – szándékos a képzavar – egy gigantikus gépzongora-zenekar játékához hasonlított. Minden, illetve majdnem minden precíz volt – épp csak olyan „apróságok” hiányoztak, mint a II. tétel játékosága, vagy a Menüett tenyeres-talpas bája. Ozawa igazi világa a romantika és a XX. század zenéje. Bartók Concertóját és Bernstein II. szimfóniáját a bostoniak mutatták be, és most is lelkesen, nagyszerűen játszották. A legnagyobb, tomboló, frenetikus sikert a Fantasztikus szimfónia aratta. Nemcsak a precízitás, a hangerő – a Boszorkányszombatnál rengett a Grosses Festpielhaus – hanem a zenekari színek keverése is zseniális volt. Mennyire modern textúrájú ez a másfél százados Berlioz-darab!

Mozart halálának 200., Karl Böhm halálának 10. évfordulójára a Bécsi Filharmonikusok a Dómban Mozart Requiemjét adták elő Carlo Maria Giulini őszies, lírai irányításával. Ausztria demokratikus ország – nem szedtek belépési díjat, s azok számára, akik nem fértek be az ötezer férőhelyes templomba, az épület előtt nagy hangfalakat állítottak fel...

Egészen más stílust képvisel az előzőekhez képest a karmester nélkül játszó Orpheus Kamarazenekar, gyönyörű volt Mozart „kis” Esz-dúr zongoraversenye a mi Fischer Annie-nkra emlékeztető felfogásban muzsikáló Alicia de Larrocha szólójával.

Visszatérve az operákra: feltűnt a nagy énekesegységek szinte teljes hiánya. Egyedül Samuel Ramey Don Giovanniját, Edita Gruberova Donna Annáját tudom mint jelentős vokális és színészi alakítást kiemelni, meg persze Cheryl Studert az Idomeneoból – úgy hiszem, ő lesz ennek az évtizednek a meghatározó drámai és koloratúrsopránja.

A sokszor fakó(bb) énekési teljesítményekért némi kárpótlást nyújtott, hogy az operaelőadásokat is nagy dirigensek vezették, s persze, ahogy az már tradíció Salzburgban, a Bécsi Filharmonikusok élén. Ozawa az Idomeneot, Bernard Haitink a Figarot, Colin Davis a Titus kegyelmét irányította, s külön kell szólnom Riccardo Muti Così- és Don Giovanni-vezényléséről, főleg utóbbiról, ahol minden „működött”. Muti tűnik olyan egyéniségnek, aki idővel betöltheti a Karajan halálával támadt űrt.

Persze Salzburgban sem minden ideális – legkevésbé a közönség. Időnként az az érzésem támadt, hogy egy-egy sorban kevesebb igazi zenebarát ül, mint ahány Rolls-Royce, Mercedes, Jaguar a tisztelt publikumot az előadás után várja. Ennyire zeneietlenül tapsoló közönséget másutt aligha találni. (Szabad Mahler Kilencedikjének elhangzása után rögtön tapsolni, lehet-e egyáltalán e mű után tapsolni?) Éppúgy, ahogy egy-egy abszolút ismert dallam felcsendülésekor sem fut végig máshol a nézőtérben a „na, ezt már hallottam valahol” megkönnyebbült moraja úgy, mint itt, s talán Salzburgban a legmagasabb az egy főre jutó cukorkapapírka-roppogtatás előadásonként.

Lehet, hogy ez is változik jövőre. Mert változás, az lesz, s igen drasztikus: a Játékok új vezetése 1992-től új utakat keres. Nem szerepel a műsoron A varázsfuvola vagy a Don Giovanni, de Az árnyék nélküli asszony, Janacektól a Holtak házából vagy éppen Messiaen hatórás operája Assisi Szent Ferencről igen. Nem lép fel Domingo, de több koncertet ad Pierre Boulez – sok kortárs zenével – és lehetne még hosszan sorolni a változásokat. Meglátjuk 1992 nyarán.

HEINER